

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	--	--

Hittanhallgatóink társadalmi képzettsége.

Lapunk f. évi 9., 10. és 11. számaiban „Tisztáz-
zuk a helyzetet” czímen, egy magát meg nem neve-
zett egyházi férfitől sok komoly és megfontolásra méltó
eszmét tartalmazó cikk jelent meg. Látszik, hogy szerzője
ismeri, egyházi életünket egészen a legapróbb részlete-
kig. Mint jó orvos, észre tudja venni a benső bajokat, meg-
ismerni a fájó seb helyét s ajánl igaz meggyőződése sze-
rint jó gyógyszereket. Vajha minél több ilyen tapasztala-
tokban gazdag férfiú lépne küzdőterre, csaták tüzeiben
megérett ismereteinek bölcseségével! Tiszta idealismust
látunk e cikkeken, olyat, mely a gyakorlati életben akarja
értékesíteni a maga eszméit, emelésére az egyháznak, ja-
vítására a meglévő viszonyoknak.

A cikkből három gondolat ragadta meg különösen
figyelmünket, egy, melyet a hittanhallgatók társa-
dalmi élet számára képeztetéséről, másik, a
melyet a külföld látogatásának ajánlott uton
való helyettesítéséről, harmadik, melyet a próba-
predikálásról mond. Hozzá óhajtnak e kérdésekhez
szólni, mostan az elsőhöz, később alkalommal a másik
kettőhöz.

Óhajtna a tisztelt szerző, hogy „theologus ifja-
ink a főiskolákban ne csak tanulnának, ha-
nem egyszersmind képeztetnének a társa-
dalmi élet számára is” s szépen indokolván, meg-
magyarázván e tételt, kéri az illetőket, találják ki utmód-
ját, mit lehetne tenni e téren, „mert bizony-bizony
sem a vezetőknek, sem a vezetetteknek nem
hizeleg az e téren nem épen kedvező köz-
vélemény.”

Nagy és fontos szavak ezek, melyeknek súlyát jó
megmérlegelnünk, hiszen bizonyos tekintetben egyházunk
jövendőjéről van ezekben szó s ha a közvélemény ítélő-
széke elé állítottak theologus ifjaink, nem szabad kárhoz-
tatni azt, ki mint hivatásánál fogva vezetőiknek egyike,
ez ügyben megjelenik mellettük a nevezett forum előtt. A
közvélemény szavát nem szabad ignorálni.

Elismerjük, hogy fájó sebre tapintott a cikkíró s ha,
mint jó orvos, a belső bajt igyekezett felszínre hozni, köny-
nyebben megállapíthatjuk a diagnoszt.

Kedvetlen tény, hogy hittanhallgatóink közül sokan
nem felelnek meg azon követelményeknek, melyeket a
kultura, a műveltség mai fokán a társadalmi élet szab eli-
bünk. Bizonyos, hogy ez akadályt képez az illetők előtt
abban is, hogy a tudománynak avatott bajnokai lehessenek,
mert Schiller szerint „csak a szépnek keleti kapuján lehet
bejutni az ismeretnek birodalmába” és hogy, épen a mi
munkaterünkön, a kultura művelése által szórhatjuk el a
mennyei virágok magvait. De bizonyos az is, hogy ama
vádát nagy általánosságban kidobni és a közvélemény által
tovább tápláltatni nem szabad. A kik mi azon hittanhall-
gatók közt napról-napra forgolódnak, közöttük élünk, reá-
jok hatni igyekezünk, igen szent meggyőződéssel állíthat-
juk, hogy nagyon sok a dicséretes kivétel, mert évről-évre
vannak derék tanítványaink, kiket az a sujtó vád egyáta-
lában nem érinthet, kik azt magokra nézve teljes önértet-
tel visszautasíthatják. Nem akar ez apologia lenni az egész
számára, de sőt tudatra ébresztés az elmaradtaknak.

Theologus ifjaink már a homilétikai órákon
is képeztetnek a társadalmi élet számára.
Avagy nem igaz-e, hogy a külső megjelenés, a beszéd, a
magatartás is mérvfoka a műveltségnek? És midőn ezen
órákon tanulják a szépen beszélést, midőn leszoktatjuk
őket a bizony gyakran látható szögletességektől, nem csak
a katedrara, hanem a társadalmi megjelenésre is tekin-
tünk. Már pedig ezen iskolán minden hittanhallgató át-
megy, — kétségkívül kisebb-nagyobb eredménnyel. A
lelkipásztorkodásban sokat beszélünk arról,
hogy ők nem csak katedrai szónokok lesznek, nem is
szobatudósokká kell magokat képezniök, hanem a társa-
dalmi életben is meg kell mutatniök, mit bir el szellemi
erejük. Nem is zárjuk el tőlök hermetice magunkat, hanem,
ha úgy hozza a néha keresett alkalom, szívélyes beszélge-
tésben is emelni akarjuk őket. Sok olyan elem van a mi
tanításunkban, a mi, jól magyarázva, nem szigoruan ok-
tató, hanem egészen nevelő.

Különbösen eléggé érdekes fölemlíteni azt is, hogy, ha a mi hittanhallgató ifjuságunkat összehasonlítjuk a kölföldi némely testvérintézetek ilyen ifjaival, bizony ezekről sem mondhatunk nagyon sok jót amazok rovására. A német tanulók közül sok épen olyan faragatlan, mint a mieink közül a legutólsók. Inni szebben tudnak, mert azt a Kneipekban, szigorúan megtartandó szabályok írják elő, de sok közülök a hitvány léhaságokban felülmulhatatlan. A skót tanuló szebben tud enni, mint a mienk, — mert hiszen köztudomás szerint az angol nyelvet beszélő népek adnak legtöbbet az étkezési etikettre, — de ettől eltekintve félszegek, világban járatlanok. Hogy közülök a jobbak többre tudnak menni a komoly tudományokban, mint a mi ifjaink, az természetes, mert nem kell, mint nekünk, idegen nehéz élőnyelveket tanulniok. A magyar ifju általában élénkebb, tehát világba termettebb, mint akár a német, akár az angol. A francziákról nem beszélünk.

Más szakpályák ifjaival nem akarjuk hittanhallgatóinkat összehasonlítani, de ennyit nem hallgathatunk el, hogy egy, világban kevésbé járatos, de kötelességeit hiven teljesítő theologus az ethika ítélőszéke előtt mindenestre több ember, mint péld. egy olyan egyetemi polgár, kinek méltó neve a Bukovay Absentius. „Peccatur intra muros et extra.“ „Ne ítélj, hogy ne ítéltesél.“

Szeretnők mi hittanhallgató ifjainkat teljesen bevinni a nemes társadalmi élet légkörébe. De ez nem tőlünk függ, hanem a társadalomtól. Óhajtanók, ha minden egyes theologus ifju valamely uri család körében nevelősködhethetnek, hol külső simaságot, társadalmi ügyességet nyerne, — de hát hol van itt annyi család?! Kívánatosnak tűnik föl előttünk, hogy szünnék meg a főiskolában a kaszárnyaszerű beutlakási intézmény, — de akkor hol lakjanak a társadalom ama kicsinyei, kik sokszor, a segélynek minden eszüközére rá vannak szorulva.

Ha az analizálásban elmegyünk az utolsó pontig, az derül föl előttünk végeredmény gyanánt, hogy míg az egyház keveset ad igen sok szolgájának, aligha várhatja méltó jogosultsággal, hogy leendő szolgálói közül sokan ne a társadalom kicsinyeiből kerüljenek ki. Gondoskodjék az egyház, hogy szolgálói tisztességesen javadalmaztassanak s emelkedni fog hittanhallgatóink társadalmi képzettségének niveauja.

Elfogultság azt állítani és senki sem is tudná bebizonyítani, hogy e tekintetben az elég sok szomorú tünet mellett ne volna elég sok kedvező jelenség is. Legyen a közvélemény igazságos, méltányos!

Csiky Lajos.

Tudomány és theologia.

Krisztus Urunk születése, halála és feltámadása történelmi tények, melyek közül mindenik javára megfelelő bizonyossággal rendelkezünk és oly bizonyossággal, mely hitünk

szerint, gazdagabb és meggyőzőbb, mint akármely más bizonyosság, mely felhozható más, egyenlő időtávolságban eső, történelmi tények javára. Sőt ami több; még azon tények javára is, hogy a Krisztus születése egy megtestesülés volt és hogy az ő feltámadása egy mennybemenetel által jutott tökéletességre, egész sokasággal áll rendelkezésünkre a bizonyosság és oly megfelelő, oly megmérhetlen erejű bizonyosság, mely nézetünk szerint teljesen elég, meggyőződést szülni minden észszerű emberben, ki kellőleg fontolja meg azt.

Honnan van tehát, hogy sok észszerű és erényes emberek, sokan még olyanok is, kik fentartják szilárdan a Krisztus által tanított erkölcsiséget és kik résztvesznek folyvást az egyház istenitiszteleiben, kezdenek napjainkban kételkedni a keresztyénhit ezen sarkalatos igazságairól? Onnan, mint részemről hiszem és megmutatni óhajtom, hogy sokan, bár nem akarnak igazságtalanok és észszerűtlenek lenni, nem kezelik mégis igazságosan a keresztyénhit bizonyosságát; hogy sokan, bár kitünő értelemben észszerűeknek hirdetik magokat, nem kezelik mégis észszerűleg ugyanazt — és történik ez kétképen.

Vannak először sokan, kik a helyett, hogy a keresztyén hitet a maga egészében, vagy legalább szélesebb tekintetekben vennék szemlélet alá, elszakítják Urunk életében most eme, majd ama tény a többitől; oly bizonyosságot követelnek ez elszigetelt tény javára, milyenre az természeténél fogva képtelen és aztán, mivel nem kaphatják meg az általok kívánt bizonyosságot, megengedik magoknak, úgy beszélni ezen tényről, ha nem is az egész keresztyén tanrendszerrel, mint hihetetlenről, mint bebizonyíthatatlanról. Vannak p. o. emberek és pedig értelmiségben és józan itéletben teljességgel nem szűkölködő emberek, kik önkényesen szoritkoztatják magokat a Krisztus fogantatásának és születésének evangyéliomi elbeszélésére; elszakítják azt mindattól, mi azt megelőzi és mindattól, mi azt követi; úgy bánnak el azzal, mint elszigetelt eseménynyel; kijelentik, hogy, így tekintve, semmiféle, vagy bármennyi bizonyosság sem teszi azt előtök hihetővé és egyenesen durva tréfákkal illetik azt, mint képtelen mesét, mit egy észszerű ember sem hihet el. Pusztán szabatos gondolat és tetszetős következtetés céljából elszakíthatnák ok hasonlóképen a Mária ujonnan felfedezett holdjainak is egyikét a naprendszerrel; tanulmányozhatnák annak mozgásait és tünetemeyeit úgy, mintha az egyedül állana az égbolton és hirdethetnék győzelmesen, hogy az általános elfogadott csillagászati elmélet merő csalás és szemfényvesztés. Valóban, alig van tény saját életökben, mi akár megvédhető, akár megmagyarázható volna, ha az ily módon szakíthatnák el minden, saját jellemökkel és történetökkel járó, összeköttetéstől. Minden életben összefüggenek az események egymással; úgy tekintendők, mint részek egy összetett egészben; és csak akkor, ha úgy tekintjük azokat, mint részeket, mint az egészhez kellő viszonyban álló részeket, remélhetjük azok megfoghatóságát. Hasonlóképen Krisztus Urunk természetfeletti születése, megtestesülése, ha észszerűen akarjuk kezelni azt, úgy tekintendő, mint viszonyban álló az ő egész jellemével és életpályájával, mint összeköttetésben álló mindazzal, mi azt megelőzte és mindazzal, mi azt követte. Ha azt csak önmagában vesszük és azt mondjuk: „itt van egy gyermek, egy szűz fia, semmi más apával, mint Istennel“, akkor époly

könnyű kétségbe vonni és kinevetni, amely lehetetlen bizonyítani és megmagyarázni azt. De ha elfogadjuk, miként el is kell fogadnunk, a szentírás egész felvételét a Krisztus személyéről és munkájáról, akkor ami előbb hihetetlen volt, észszerűvé, hihetővé, igazgá válik. Mert nem tagadhatjuk, hogy az emberek mindig keresték Istent, ha valamiképen megtalálnák őt; vagy hogy, magokra hagyatva, az emberek sohasem voltak képesek tökéletesen kipuhatolni őt, soha még csak alkotni sem róla oly fogalmat, mely kielégítette volna őket. Nemcsak Jób könyve, hanem az ókor minden vallásos nagy költeményei és hitvallomásai azt bizonyítják, hogy az emberi nem legfőbb vágyódása erre irányult, látni egy megemberített Istent, szemlélni egy ember képében és szívében az isteni dicsőséget. És ki tagadhatja, hogy azon esetben, ha ezen vágyódás kiakart elégíttetni, szükséges volt, hogy az emberek készítettessenek elő annak beteljesedésére, vagy hogy, az irások szerint, az emberek egy fajta különítessék el századokra és Istentől magától tanítassék meg és neveltessék fel aképen, hogy benne és általa ezen vágyódás kielégíttessék. Ha van Isten, nem észszerű-e hinni, hogy ő jó, szerető és szíves? Ha ő jó, szerető és szíves, nem észszerű-e hinni, hogy ő megmutatta magát az embereknek, kik annyira vágytak és sóvárogtak az ő ismerete után? Ha ő egyáltalában megmutatta magát, nem észszerű-e hinni, hogy magát az emberiség határain és korlátain belől mutatta meg, mivel magát semmi más módon nem jelenthette ki annak oly megfelelő és meggyőző módon? Az emberben mi jót és rosszat, csudálatos vegyületben találunk. Ha tehát az emberi nem szükségének és vágyódásának kielégítésére Isten emberré akart lenni, nem észszerű-e hinni, hogy ő felveszi magába, a mi tiszta, nemes és hozzá hasonló a mi természetünkben, nem irtóztván a szűz méhétől és mégis nem veszi fel magába, ami bennünk rossz, tisztátlan és nemtelen? De ha mindez észszerű, akkor az evangéliomok Krisztusa is észszerű és sem emberi anyasága, sem isteni apasága nem látszik hihetetlennek előttünk. Hihetjük mi észszerűleg, hogy az Isten, ki mindig az emberekkel és az emberekben van, egyszer emberi formát öltött magára, hogy bizonyítsa sovárgó sziveinknek, miszerint ő nincs távol együnkünktől sem, hogy láttassa meg saját szemekkel, milyen ő valósággal és hogy számunkra kijelentett szeretete által nyerje meg viszont a mi szeretetünket. **Bethlendy E.**

(Folyt. köv.)

Egy esperes véleménye az országos közalap kezelési szabályaira.

Véleményem szerint, a közalap kezelési szabályai általában nagyon komplikáltak és épen ezért könnyen zavart szülők; továbbá czéltalanul igen sok munkát róvnak ugy a presbyteriumokra, mint főként az esperesre. El van rendelve (20. §.), hogy az egyháztagnak névsora betűrendben készíttessék el. Kis egyházban ez könnyen elkészíthető, sőt megbízható munka is, de már kissé népesebb egyházban igen nagy fáradsággal lenne összekötte és e mellett — a sok egynevű egyháztagnak miatt — megbízható még sem volna; helyesebb a házszám, a lakás szerinti összeírás; így senki sem marad el és nem történik névcsere.

El van rendelve, (24. §.) hogy miután a bevallási ív kitöltött, készíttessék arról két hű másolat; csak kissé

népes egyházban is, hol 1—2—3000 nevet kell lemásolni, fárasztó és költséges munka ez, de czéltalan is. Hiszen minden rendes egyházban, az egyházi adó végett, összeírtnak az egyháztagnak évenként; ez lehetne eredeti példány; erről vétetnék 2 másolat, egyik az egyházközség levéltára, másik az esperes számára.

Főhiány azonban szerintem az, hogy az osztályba sorozásnál és helyesbitésnél, semmi szabályozó kulcs nincsen, ebből egyfelől igazságtalanság, önkénykedés származhatik, másfelől elkeseredés; mindkét esetben a közalap jövője van veszélyeztetve.

Vegyük csak a dolgot gyakorlatilag. Valamelyik egyháztagnak nem sorozza be magát méltányosan a kiszabott osztályokba; a presbyterium csupán kényelmi vagy olcsó népszerűség keresési hajlamból nem helyesbiti, vagy nem igazságosan helyesbiti azt; vár ez a munka az esperesre. Tegyük fel, hogy az esperesnek nincs más dolga, csakis ez. Vajjon lehet-e azt kívánni tőle, mint véges értelmű embertől, hogy ő, az egyházmegye különböző vidékein, különböző viszonyok közt élő, teljesen ismeretlen egyháztagnak igazságosan osztályba sorozhassa, minden szabályozó kulcs nélkül? Hát még most, midőn tudjuk, hogy az esperes valóságos irodavezetővé devalválódott; kinek a számtalan levelezés, rubrikázás, másolás stb. minden fizikai idejét annyira igénybe veszi, hogy tulajdonképi hivatalának, a lelkészségnek, csakis káplánja kíségetésével felelhet meg: egyéb halmozott dolgai mellett hogyan kívánhatjuk az esperestől, hogy nemcsak az osztálybasorozás mindentudói munkáját végezze, hanem még azt sajátkezüleg is vezesse be, az egyházmegye minden egyes tagjára nézve, ugy a törlendőknél, mint a felfolyamodóknál? Ezt kell tenni az esperesnek, a folyó évi járulékra nézve február hóban; — ezt kell ismételnie a hátrálékra vonatkozólag május hóban! Fizice képtelen reá! Vagy ha iszonyu hajtással megteszi is: igazán kár a munkáért, mert ennek nyomán — szabályozó kulcs hiányában — egyfelől önkénykedés, igazságtalanság származhatik, másfelől elkeseredés; s így mindkét esetben a közalap jövője van veszélyeztetve.

Ennek tudatában mit tettem én? Minden egyház lelkészét és presbyteriumát külön felhívtam, hogy az osztályba sorozásnál szabályozóul az állami egyenes adót vegyék; úgy hogy minden egyháztagnak közalapi járulékul, állami egyenes adójának egy %-át fizesse; s ennek elbírálhatása céljából, a bevallási ív márgójára minden egyháztagnak állami egyenes adójának forintokban leendő kiírását és a végösszegnek a községi előjáróság általi igazolását kívántam.

Ugyanis egyházmegyénk, már 1883. novemberi ülése 10. sz. a. jegyzőkönyvben, ezen eljárást rendelte el, épen az én idítványom folytán. És valóban, ha általában elfogadtatnék ez az eljárás: nagy nyereségnek, sőt vívmánynak tartanám azt; mert ez esetben, nem a zavart szülő latitudenben tapogatóznánk, hanem egyöntetűen és precise járhatnánk el és mennyi felesleges, czéltalan munkától kímélünk meg magunkat.

Arra nézve, hogy a bevallási ív egyik másolata a pénzesbeszedésnél felhasználtassék, szükség lenne még egy rovatra, a befizetés ideje jelzésére; ekkor aztán és úgy, hogy minden név után legalább egy sor, az ismételt izbeni fizetés feljegyzésére üresen hagyatnék, jó móddal fellehetne azt használni pénztári naplól.

A 37. §. szerint, jövőben maga az esperes tartozik a közalap pénzeit kezelni. Ezen rendelkezés úgy az egyházi törvényvel, (131. §.) mint az egyes egyházmegyék végzéseivel, — hogy t. i. az esperes az egyházmegyei pénztárak felügyelője s mint ilyen, semmiféle pénzt nem kezelhet — ellenkezik. Szedje be a közalap pénzeit is az egyházmegyei pénztárnok, de minden évnegyedben tegye át az espereshez, mint a ki felelőség terhe alatt köteles azzal úgy a végrehajtó bizottságnak beszámolni, mint a pénzt időnként a földhitelintézetnek beküldeni.

Átalában én az esperest szerfelettul nem terhelném, sem fiktív hatalmat nem dekretálnék neki; mert ezzel könnyen úgy járhatunk, mint az 1850-es évek beamtere a kötegyáni bus magyarral; midőn ugyanis az árvagyám nagy hangon parancsolgatott neki, megsokalván ezt a kötegyáni kálvinista magyar, visszamordult: „Kicsoda az ur? Az árvagyám? hát csak beszéljessen, mert az árvagyámot nem ismerem el hatalomnak!”

Nyolczadik általános ima-egyesülés a vasárnap megszentelésére.

— 1886. ápril 4-től 11-ig. —

II. Mózes XX. 8. „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed.”

Jel. I. 10. „Lélekben elragadtattam vala az Ur napján.”

Máté XVIII. 19. „Ha kettő ti közületek egy akaratton léssen e földön, minden, valomit kérnek, megadatik nékik az én mennyei Atyámtól.”

Mult évi „könyörgésre hívásunk” 12 nyelven közöltett. A külön alaku példányok forgalma 183,000 volt és az ujságokban közlött rész még sokkal nagyobb volt. A vasárnap megszentelését vagy különös imatárgyává tette több nagy és kisebb város és vidék, vagy rendes istentiszteleten kérte a buzgó nép. Érdekes értesítéseket közöltek többfelől, melyekből kitűnik, minő fogadtatásra talált a multévi felhívás. A vasárnap szokásos megszentelésének és az imarészvét öregbítése, újabb felhívásra int.

A következő tárgyak ajánlatnak könyörgésre:

I. Vajha a Szentlélek kitöltetnék az evangéliumi keresztyénség nagy tömegeire, melyek nem járnak templomba az Ur napján.

Ugy számítják, hogy a keresztyénségben legalább 40 millió egyén van, kik valamelyik evangéliumi egyházhoz tartoznak, elég érettek a köz-istentisztelet látogatására s teljesen elhanyagolják a vasárnapi kegyelem megszerzését. Ez mély érdeket kelthet minden jó keresztyénben s arra indíthatja őket, hogy egyesített imát bocsássanak azokért, kik elvesznek, mert nem akarnak hozzájönni, ki a világ élete, s ki alkalmas időt ad nekik, hogy felkeressék Öt.

Olvasni: Ján. V. 36—47; Ezékiel XX. 15—24; Ézsaiás IV., Zsidók X. 25—31.

II. A vasuti, omnibusz, postahivatali szolgálaknak legyen szabadságuk vasárnap.

Ha csak egy országot veszünk is, van legalább 200 ezer ember, kik megvannak fosztva a vasárnapi nyugalomtól, pedig más napokon is nagyon elvannak foglalva. Sokan elismerik, hogy ez hátrányára van bármely társaságnak, még gazdasági szempontból is s a vasárnapi munkaszünet

tényleg neveli a vagyonértéket, mert mind az emberek, mind az állatok újult erővel dolgozhatnak és mindeniknek elegendő napi dolog. Vajha felnyílnának az illető társaságok szeméi, hogy ezt belássák.

Mózes 5. VI. 1—15; Efézus VII. 3—19; Ámos VIII. 4. 7; II. Krón. XXXVI. 15—21; Tim. IV. 8.

III. Vajha a hajók utját úgy rendeznék be, hogy a matrózoknak — a mennyire lehet — legyen vasárnapi nyugalomuk; s a hajók megterhelése és lerakodása valahára szűnne meg vasárnap.

A mostani rendszer szerint a hajósok csaknem egészen megvannak fosztva a vasárnapi nyugalomtól és a kegyelem áldásaitól, a mint azt több felől bizonyítják. A hajók megterhelése és kirakása pedig, a világ minden kikötőjében, kiszámíthatatlan. Mindenki, de különösen a tengerészek komolyan kívánhatják, hogy az ily munka valamely hétköznap végeztessék, megemlékezőn arról, hogy nincs lehetőség a szent életre s nem lehet virágoznia a lelki életnek, ha csak kötelességünk nem tesszük a vasárnap megszentelését.

Ézsaiás LVIII. 13, 14; Ap. Csel. XVI. 13; XX. 7. Jerém. XVII. 19—17.

IV. Vajha minden világi nyilvános helyet s minden boltot bezárnának vasárnap, főképp a szesz italok áruló helyeit; megszűnnék a vasárnapi lapok nagyon elterjedt vétkes kibocsátása és elárúsítása; az egyházak hiven megtartanák a vasárnapot, hogy bő áldás szálljon azokra a társulatokra, melyeknek célja a megszentelt nap hű megtartása; vajha minél több ima emelkednék ég felé, hogy ez a nap minden részében a lélek javára fordíttassék, ne önző szenvedélyek kielégítésére; vajha a vasárnapot a keresztyén hívek úgy ülnék meg idegen országokban, mely Isten kegyelmével alkalmas a pogányokat és hitetleneket Krisztus evangéliumához vonzani.

Ezen kérelmek mindenike nyíltan szól magamagáért. Az Ur lelke vezessen minden keresztyént ennek komoly megfontolására, hogy oly nagy áldás szálljon az egész világra, minél nagyobbak még nem örvendett.

Zsolt. LXXII; Ézsaiás LXII, Ezékiel XXII. 26; Ap. Csel. II. 1—47.

Példányok kaphatók Kecskeméten Czelder Márton lelkésznél, Tápió-Szent-Mártonban Láng Adolf főesperesnél. A lelkészeket felkérjük, hogy irányozzák gyülekezeteik figyelmét e fontos tárgyra ápril vasárnapján vagy a megelőző vasárnapon,

Az edinburghi „Vasárnap-szentelési ima-társaság” ezen felhívását, a lelkészek és hívek buzgó figyelmébe ajánlják:

Czelder Márton,
ref. lelkész.

Láng Adolf,
ev. főesperes.

Lelkész beiktatás a törvény 192-ik §. alapján.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett álmosdi egyházban, a lelkipásztori hivatal halálozás útján megüresedvén, új választás szükségére állott elő; a pályázati

hirdetés megtörténvén, pályázók közül öt pályázó kijelöltetett az álmósi egyház lelkészjelölő megbizottai jelenléte mellett, de az egyház megbizottai — nem jelölthetvén ki az, kit lelkészül kiválóan óhajtottak volna — megszorodva távoztak a jelölés helyéről küldötteik közé, hírül vivén, hogy óhajtasuk a jelölésnél nem valósulhatott. Elrendeltetvén a választás egymásután két izben, az álmósi egyház hívei mindkét izben határozottan egyakarattal megtagadták a választást, sőt hangzott a szó, hogy a törvény végrehajtásának elleneállanak s ha mégis találkoznék lelkész, ki ellenükre elfogadná a hivatalt, be sem bocsátják az egyházba s a templomba sem fognak menni. E körülmények közt az egyházmegyei közgyűlés a törvény 192-ik §. alapján a jelöltek közül, értarcsai lelkész B a j z a Antal urat, az álmósi egyház lelkészéül megválasztotta s tekintve e rendkívüli esetet, megbizta az egyházmegye egyházi és világi elnökét, hogy az új lelkészt ünnepélyesen vezessék s igtassák be hivatalába, főlhíván a szomszéd lelkészeket is, hogy jelenlétökkel a beigtatásnak szokottnál ünnepélyesebb szint kölcsönöznének.

Márczius 14-ike volt a kitűzött nap, melyen az egyházmegyei egyházi elnököt alólirott helyettesítvén, az álmósi egyházba bevonultunk, hogy végrehajtsuk a reánk várakozó nagy munkát. A harangok zugása elhangzott, mely a gyülekezetet, az előre közhírré tett ünnepélyre hívta s egyházmegyei gondnok F r á t e r Imre ur, vele alólirott, a beigtatandó lelkész és még két lelkésztárs testületileg vonultunk be — a nagy örömünkre — már ekkor zsufolásig megtelt imaházba s a szokásos éneklés után, az ur asztalához kilépve beszédet tartottam a gyülekezethez, miközben ünnepélyesen bemutattam az új lelkészt s ajánlottam a gyülekezet jó indulatába s szeretetébe, s egyszersmind kértem és intettem a törvény tiszteletben tartására s a kölcsönös egyetértésre s jóbékességre. Majd az új lelkész lépett szószékre, megtartván beköszönő beszédét ezen alapigék szerint: „Jöttem hozzátok szeretettel és lelki aláztatossággal“, I. Kor. IV. 21., melynek az igaz keresztyéni szeretettől áthatott szelleme szívhez szólott s azt eredményezé a gyülekezetnél, hogy a szeretettel jövőt, egyelőre legalább megnyugovással fogadta.

Szépen folyt le az ünnepély, a legszebb rend és ünnepélyesség méltán dicséretére válik az álmósi egyház híveinek s arról tett bizonyágot, hogyha bár fájt is a gyülekezetnek szabad választási jogának nem gyakorolhatása: de volt és van benne annyi törvénytisztelet, mikép a végső ponton bár, mégis meghajolt az előtt.

Első esete ez azt hiszem a törvény 192-ik §. ilynemű végrehajtásának s ezért láttam jónak megemlékezni róla. Vajha ne jőne elő többé e törvény alkalmazásának szüksége, mert bár lehet e törvényt erélyes eljárással végrehajtani, de mit használ, ha a gyülekezeti tagok nem örömet, csak kényszerűségből hajolnak meg előtte.

Legyen a békesség lelke velünk és a hívek gyülekezetével.

Szikszay József,
ev. ref. lelkész.

Egyháztörténelmi töredék.

A Bécsbe fölhívott és megjelent bizalmi férfiak tanácskozásai
1855. máj. 17. — jun. 20-ig.

IX.

Szoboszlai Pap István. Hogy ünnepélyességgel történjék a superintendensi hivatalba a beállítás, maga a hivatal nagy fontossága és apostoli eredetből folyó tekintélye igényli. Tehát:

1) A kézrátételt, mint apostoli ártatlan, de szívreható és díszes intézetet megtartandónak vélem. Megtartatni óhajtom. Valami onnan maradt, szent az és megtartandó.

2) Kik által történjék? Hogy egy vagy két superintendens legyen jelen, én nem ellenzem. Eddig is hitfelekezetünkben több superintendentiákban gyakoroltatott. Legyenek jelen a testvéri viszony bizonyosságául, sőt meghivatni mindnyájokat illendőnek tartom. Azonban:

3) A mi superintendentiánk szokását, mely a XC-ik cánon szerint jár el, figyelembe venni óhajtom; mondhatom, mint a ki magam is így installáltattam, hogy rám nézve ugyan leirhatatlanul lélekrázó volt e szertartás s merem állítani, hogy mindenkire nézve az léssen, de minden jelenvőltakra nézve is, a legbensőbb megindulásig hatott az s fog hatni. Hiszen hajdan is a séniorok, sőt legelőször a hívők vetették kezeiket az illetőkre; én tehát vagy ezt kívánom megtartatni, vagy magokra biznám a superintendentiákra, hogy e beigtatásnak szertartását határozzák meg s dolgozzák ki. Vagy áltérnive tenném törvénybe, hogy akár egy avagy két superintendens jelenlétében s ezek kézrátétele által; akár pedig ilyenek jelenléte nélkül is az esperesek *κατεργηται*-ája által menjen végbe ékesen és szép renddel; vagy végre a zsinatra biznám, hogy határozza meg e módot. Hogy a legfelsőbb hatalom nevében ott legyen a főconsistorium elnöke, mint különben is hitrokon, a statushozi viszonynál fogva helyeslem. Egyébiránt általában szükség lesz e részben is ágendát dolgozni ki.

Hátra van még a legfelsőbb megerősítés kérdése. Már az 1734-iki Carolina resolutio a négy superintendens előállítását megengedvén, vagyis a békekötési 1608-ki pont végrehajtását megrendelvén, köteleességül tette, hogy a választás eredménye „ad consilium de casu in casum“ feljelentessék, (mig a mi superintendentiánk egy nagy részben hajdan Erdélyhez tartozott, mindig az egyház kérelmére megerősítették a superintendensek a fejedelmek által.)

Én a püspöki hatóságot is csak az egyháznál letett hatalom kifolyásának, apostoli intézkedés folytán ez vagy amaz választott egyház szolgálójának delegatio útján átadottnak s az egyházak választása útján s kézrátételi beállítás által bevégzetnek tekintem egyházilag, és így a feljelentést elégnék tartom úgy, mint a Carolina resolutio rendelte; most már a consilium helyett az oberconsistoriumra.

Mikor én a 132-ik §-t és az ezzel rokon tartalmu 135-ik §-t legelőször olvastam, úgy tetszett nékem, mintha a magyarhoni protestantismust életében, egy új epochának egy új aerának hajnalát láttam volna felderülni és ezért legmélyebb jobbagyi tisztelet és hálaérzet fogta el keblemet legkegyelmesebb urunk ő felsége iránt.

Igen, mert úgy láttam, hogy e tárgyat illetőleg ő feisége fejedelmi szívében az igazság és a kegyelmesség össze találkozáván, egymást csókolták.

A 37. §. szerint, jövőben maga az esperes tartozik a közalap pénzeit kezelni. Ezen rendelkezés úgy az egyházi törvénnyel, (131. §.) mint az egyes egyházmegyék végzéseivel, — hogy t. i. az esperes az egyházmegyei pénztárak felügyelője s mint ilyen, semmiféle pénzt nem kezelhet — ellenkezik. Szedje be a közalap pénzeit is az egyházmegyei pénztárnok, de minden évnegyedben tegye át az espereshez, mint a ki felelősség terhe alatt köteles azzal úgy a végrehajtó bizottságnak beszámolni, mint a pénztidőnként a földhitelintézethez beküldeni.

Átalában én az esperest szerfelett tul nem terhelném, sem fiktív hatalmat nem dekretálnék neki; mert ezzel könnyen úgy járhatunk, mint az 1850-es évek beamtere a kötegyáni bus magyarral; midőn ugyanis az árvagyám nagy hangon parancsolgatott neki, megsokalván ezt a kötegyáni kálvinista magyar, visszamordult: „Kicsoda az ur? Az árvagyám? hát csak beszéljessen, mert az árvagyámot nem ismerem el hatalomnak!”

Nyolczadik általános ima-egyesülés a vasárnap megszentelésére.

— 1886. ápril 4-től 11-ig. —

II. Móz. XX. 8. „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed.”

Jel. I. 10. „Lélekben elragadtattam vala az Ur napján.”

Máté XVIII. 19. „Ha kettő ti közületek egy akaratón léssen e földön, minden, valomit kérnek, megadatik nékiek az én mennyei Atyámtól.”

Mult évi „könyörgésre hívásunk” 12 nyelven közöltett. A külön alaku példányok forgalma 183,000 volt és az újságokban közölt rész még sokkal nagyobb volt. A vasárnap megszentelését vagy különös imatárgyává tette több nagy és kisebb város és vidék, vagy rendes istentiszteleten kérte a buzgó nép. Érdekes értesítéseket közöltek többfelől, melyekből kitűnik, minő fogadtatásra talált a multévi felhívás. A vasárnap szokásos megszenteltetésére és az imarészvét öregbítése, újabb felhívásra int.

A következő tárgyak ajánlatnak könyörgésre:

I. Vajha a Szentlélek kitöltetnék az evangyéliumi keresztyénség nagy tömegeire, melyek nem járnak templomba az Ur napján.

Ugy számítják, hogy a keresztyénségben legalább 40 millió egyén van, kik valamelyik evangyéliomi egyházhoz tartoznak, elég érettek a köz-istentisztelet látogatására s teljesen elhanyagolják a vasárnapi kegyelem megszerzését. Ez mély érdeket kelthet minden jó keresztyénben s arra indíthatja őket, hogy egyesített imát bocsássanak azokért, kik elvesznek, mert nem akarnak hozzá jönni, ki a világ élete, s ki alkalmas időt ad nekik, hogy felkeressék Őt.

Olvasni: Ján. V. 36—47; Ezékiel XX. 15—24; Ézsaiás IV., Zsidók X. 25—31.

II. A vasuti, omnibusz, postahivatali szolgálknak legyen szabadságuk vasárnap.

Ha csak egy országot veszünk is, van legalább 200 ezer ember, kik megvannak fosztva a vasárnapi nyugalomtól, pedig más napokon is nagyon el vannak foglalva. Sokan elismerik, hogy ez hátrányára van bármely társaságnak, még gazdasági szempontból is s a vasárnapi munkaszünet

tényleg neveli a vagyonértéket, mert mind az emberek, mind az állatok ujult erővel dolgozhatnak és mindenkinek elég 6 napi dolog. Vajha felnyílnának az illető társaságok szemei, hogy ezt belássák.

Mózes 5. VI. 1—15; Efézus VII. 3—19; Ámos VIII. 4. 7; II. Krón. XXXVI. 15—21; Tim. IV. 8.

III. Vajha a hajók utját úgy rendeznék be, hogy a matrózoknak — a mennyire lehet — legyen vasárnapi nyugalomuk; s a hajók megterhelése és lerakódása valahára szűnnek meg vasárnap.

A mostani rendszer szerint a hajósok csaknem egészen meg vannak fosztva a vasárnapi nyugalomtól és a kegyelem áldásaitól, a mint azt több felől bizonyítják. A hajók megterhelése és kirakása pedig, a világ minden kikötőjében, kiszámíthatatlan. Mindenki, de különösen a tengerészek komolyan kívánhatják, hogy az ily munka valamely hétköznap végeztessék, megemlékezvén arról, hogy nincs lehetőség a szent életre s nem lehet virágoznia a lelki életnek, ha csak köteleességünk nem tesszük a vasárnap megszentelését.

Ézsaiás LVIII. 13, 14; Ap. Csel. XVI. 13; XX. 7. Jerém. XVII. 19—17.

IV. Vajha minden világias nyilvános helyet s minden boltot bezárnának vasárnap, főkép a szeszes italok áruló helyeit; megszűnnék a vasárnapi lapok nagyon elterjedt vétkes kibocsátása és elárúsítása; az egyházak hiven megtartanak a vasárnapot, hogy bő áldás szálljon azokra a társulatokra, melyeknek célja a megszentelt nap hű megtartása; vajha minél több ima emelkednék ég felé, hogy ez a nap minden részében a lélek javára fordíttassék, ne önző szenvedélyek kielégítésére; vajha a vasárnapot a keresztyén hívek úgy ülnék meg idegen országokban, mely Isten kegyelmével alkalmas a pogányokat és hitetleneket Krisztus evangyéliumához vonzani.

Ezen kérelmek mindenike nyíltan szól magamagáért. Az Ur lelke vezessen minden keresztyént ennek komoly megfontolására, hogy oly nagy áldás szálljon az egész világra, minél nagyobbak még nem örvendett.

Zsolt. LXXII; Ézsaiás LXII, Ezékiel XXII. 26; Ap. Csel. II. 1—47.

Példányok kaphatók Kecskeméten Czelder Márton lelkésznel, Tápió-Szent-Mártonban Láng Adolf főesperesnél. A lelkészeket felkérjük, hogy irányozzák gyülekezeteik figyelmét e fontos tárgyra ápril vasárnapján vagy a megelőző vasárnapon,

Az edinburghi „Vasárnap-szentelési ima-társaság” ezen felhívását, a lelkészek és hívek buzgó figyelmébe ajánlják:

Czelder Márton,
ref. lelkész.

Láng Adolf,
ev. főesperes.

Lelkész beiktatás a törvény 192-ik §. alapján.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett álmosdi egyházban, a lelkipásztori hivatal halálozás utján megüresedvén, új választás szüksége állott elő; a pályázati

hirdetés megtörténvén, pályázók közül öt pályázó kijelöltette az álmósi egyház lelkészjelölő megbizottai jelenléte mellett, de az egyház megbizottai — nem jelöltethetvén ki az, kit lelkészül kiválóan óhajtottak volna — megszomrodva távoztak a jelölés helyéről küldötteik közé, hirül vivén, hogy óhajtasuk a jelölésnél nem valósulhatott. Elrendeltetvén a választás egymásután két ízben, az álmósi egyház hívei mindkét ízben határozottan egyakarattal megtagadták a választást, sőt hangzott a szó, hogy a törvény végrehajtásának elleneállanak s ha mégis találkoznék lelkész, ki ellenükre elfogadná a hivatalt, be sem bocsátják az egyházba s a templomba sem fognak menni. E körülmények közt az egyházmegyei közgyűlés a törvény 192-ik §. alapján a jelöltek közül, értarcsai lelkész B a j z a Antal urat, az álmósi egyház lelkészül megválasztotta s tekintve e rendkívüli esetet, megbizta az egyházmegye egyházi és világi elnökét, hogy az új lelkészt ünnepélyesen vezessék s igtassák be hivatalába, fölhevén a szomszéd lelkészeket is, hogy jelenlétükkel a beigtatásnak szokottnál ünnepélyesebb szint kölcsönöznének.

Márczius 14-ike volt a kitűzött nap, melyen az egyházmegyei egyházi elnököt alólirott helyettesítvén, az álmósi egyházba bevonultunk, hogy végrehajtsuk a reánk várakozó nagy munkát. A harangok zugása elhangzott, mely a gyülekezetet, az előre közhírré tett ünnepélyre hívta s egyházmegyei gondnok F r á t e r Imre ur, vele alólirott, a beigtatandó lelkész és még két lelkésztárs testületileg vonultunk be — a nagy örömeinkre — már ekkor zsufozásig megtelt imaházba s a szokásos éneklés után, az ur asztalához kilépve beszédet tartottam a gyülekezethez, miközben ünnepélyesen bemutattam az új lelkészt s ajánlottam a gyülekezet jó indulatába s szeretetébe, s egyszersmind kértem és intettem a törvény tiszteletben tartására s a kölcsönös egyetértésre s jóbékességre. Majd az új lelkész lépett szószékre, megtartván beköszönő beszédét ezen alapigék szerint: „Jöttem hozzátok szeretettel és lelki alázatossággal“, I. Kor. IV. 21., melynek az igaz keresztyéni szeretettől áthatott szelleme szívhez szólott s azt eredményezé a gyülekezetnél, hogy a szeretettel jövőt, egyelőre legalább megnyugovással fogadta.

Szépen folyt le az ünnepély, a legszebb rend és ünnepélyesség méltán dicséretére válik az álmósi egyház híveinek s arról tett bizonyosságot, hogyha bár fájt is a gyülekezetnek szabad választási jogának nem gyakorolhatása: de volt és van benne annyi törvénytisztelet, mikép a végső ponton bár, mégis meghajolt az előtt.

Első esete ez azt hiszem a törvény 192-ik §. ilyenmü végrehajtásának s ezért láttam jónak megemlékezni róla. Vajha ne jöne elő többé e törvény alkalmazásának szüksége, mert bár lehet e törvényt erélyes eljárással végrehajtani, de mit használ, ha a gyülekezeti tagok nem örömet, csak kényszerűségből hajolnak meg előtte.

Legyen a békesség lelke velünk és a hívek gyülekezetével.

Szikszay József,
ev. ref. lelkész.

Egyháztörténelmi töredék.

A Bécsbe fölhevott és megjelent bizalmi férfiak tanácskozásai
1855. máj. 17. — jun. 20-ig.

IX.

Szoboszlai Pap István. Hogy ünnepélyességgel történjék a superintendensi hivatalba a beállítás, maga a hivatal nagy fontossága és apostoli eredetből folyó tekintélye igényli. Tehát:

1) A kézrátételt, mint apostoli ártatlan, de szívreható és díszes intézetet megtartandónak vélem. Megtartatni óhajtom. Valami onnan maradt, szent az és megtartandó.

2) Kik által történjék? Hogy egy vagy két superintendens legyen jelen, én nem ellenzem. Eddig is hitfelekezetünkben több superintendenciákban gyakoroltattott. Legyenek jelen a testvéri viszony bizonyosságául, sőt meghivatni mindnyájokat illendőnek tartom. Azonban:

3) A mi superintendenciánk szokását, mely a XC-ik cánon szerint jár el, figyelembe venni óhajtom; mondhatom, mint a ki magam is így installáltattam, hogy rám nézve ugyan leirhatatlanul lélekázó volt e szertartás s merem állítani, hogy mindenkire nézve az léssen, de minden jelenvöltakra nézve is, a legbensőbb megindulásig hatott az s fog hatni. Hiszen hajdan is a séniorok, sőt legelőször a hívők vetették kezeiket az illetőkre; én tehát vagy ezt kívánom megtartatni, vagy magokra biznám a superintendenciákra, hogy e beigtatásnak szertartását határozzák meg s dolgozzák ki. Vagy álnative tenném törvénybe, hogy akár egy avagy két superintendens jelenlétében s ezek kézrátétele által; akár pedig ilyenek jelenléte nélkül is az esperesek *νεποθηξία*-ája által menjen végbe ékesen és szép renddel; vagy végre a zsinatra biznám, hogy határozza meg e módot. Hogy a legfelsőbb hatalom nevében ott legyen a főconsistorium elnöke, mint különben is hitrokon, a statushozi viszonynál fogva helyeslem. Egyébiránt általában szükség lesz e részben is ágendát dolgozni ki.

Hátra van még a legfelsőbb megerősítés kérdése. Már az 1734-iki Carolina resolutio a négy superintendens előállítását megengedvén, vagyis a békekötési 1608-ki pont végrehajtását megrendelvén, kötelességül tette, hogy a választás eredménye „ad consilium de casu in casum“ feljelentessék, (mig a mi superintendenciánk egy nagy részben hajdan Erdélyhez tartozott, mindig az egyház kérelmére megerősítették a superintendensek a fejedelmek által.)

Én a püspöki hatóságot is csak az egyháznál letett hatalom kifolyásának, apostoli intézkedés folytán ez vagy amaz választott egyház szolgájának delegatio útján átadottnak s az egyházak választása útján s kézrátételi beállítás által bevégzettnek tekintem egyházilag, és így a feljelentést elégnek tartom úgy, mint a Carolina resolutio rendelte; most már a consilium helyett az oberconsistoriumra.

Mikor én a 132-ik §-t és az ezzel rokon tartalmu 135-ik §-t legelőször olvastam, úgy tetszett nékem, mintha a magyarhoni protestantismust életében, egy új epochának egy új aerának hajnalát láttam volna felderülni és ezért legmélyebb jobbagyi tisztelet és hálaérzet fogta el keblemet legkegyelmesebb urunk ő felsége iránt.

Igen, mert úgy láttam, hogy e tárgyat illetőleg ő felsége fejedelmi szívében az igazság és a kegyelmesség össze találkozáván, egymást csókolták.

Nem lehet ugyan általán fogva a magyarhoni reformatio-
nak egyébként s igen sok helyen sötét boru fedte évlapjait, el-
fogulatlan embernek úgy olvasni, hogy többször fel-fel tűnni
ne látná a felséges ausztriai uralkodóház több már dicsőült
tagjainak türelmét, védelmét, kegyelmét, mely igen sokszor
mentette meg végelmerüléstől ez egyház hajóját, melyben a
kik ültek, sokszor találának okot a háborgó tengeren már-már
elmerült tanítványok példája szerint, ama felkiáltásra: Uram!
tarts meg, mert elveszünk. Mellőzve régiebb időket, legyen elég
csak azokra hivatkozni, mik a dicső emlékü II-ik József és
II-ik Leopold óta e részben történtek.

De mégis azt kell mondanom, hogy a szóalatti törvények-
kel új korszaka kezdődik a magyarhoni protestáns egyház éle-
tének.

Eddig is tudva kellett annak lenni, hogy a protestáns
egyház vallás szolgálói is szolgálatokat tettek s tesznek az állam-
nak, nemcsak a vallás tanainak hirdetése útján miszerint pre-
dicálják: „Adjátok meg a császárnak a mi a csá-
szaré“ stb. „Engedelmesek legyetek minden em-
beri rendeléseknek az Urért“ stb. Nemcsak ez uton
tehát, hanem az által is, hogy az álladalomszolgálat többnemű
kötelességeit egyenest és közvetlenül teljesítik. Mégis — mint
fájdalmas csudálkozással kellett szemlélni — soha a magas és
legmagasabb helyen, nem vala gondolva arra, hogy ezen szol-
gálatok elismerve és méltányolva legyenek. Felsőleges urunknak
kellett tehát a gondviseléstől előállítatnia és oly lélekkel bir-
nia, a milyennel Istentől felruházott, hogy az igazságot méltá-
nyolva elismerje azt, hogy az evangelicus egyház szolgálói s
kivált főbb hivatalnokai — és pedig most sokkal nagyobb mér-
tékben, mint ezelőtt valaha — a legfelsőbb államszolgálatnak
sok ágait emelik, hordozzák; s hogy ennél fogva méltányos az,
hogy az ilyenmű szolgálatok teljesítésére maga az állam nyujt-
son segédkezet.

Azonban az igazságérzethez kegyelemérzetnek is kel-
lett itten járulnia. Mert nem lehetett itt, nem vólt helye még
csak kívánatnak sem, annyival inkább valami követelésnek,
mert a státusban lévén és élén, az egyház s ennek hivatalno-
kai szolgálni kötelesek lehetőleg a státusnak. A minthogy mi,
miként elődeink tettek, miként teendettek vólna utódaink,
minden tettleges elismerés, segély és jutalom nélkül is, fogtuk
vólna és fognánk, az államszolgálatnak ránk néző tiszteit hűn
és pontosan teljesíteni.

Kegyelem tehát felséges urunk részéről az, hogy szolga-
latunkat elösmerni — és bár a dolgot továbbra is eddigi fekvé-
sében hagyni hatalmában állott mégis — azt rendelni méltó-
ztatott, hogy legyen meg az, mit az igazság és méltányosság
kiván.

És ime, hogy e legkegyelmesebb akaratnak eleget tehes-
sen, a szóalatti két törvényzikket hozza javallásba ő felségé-
nek magas minisztériuma, melyre a mi egyházi ügyeink vezér-
lése bízott.

Legmélyebb tisztelettel párosult örök hála kötelezett el
hát, ez ekkoráig páratlan legmagasb kegyelem, minden protes-
tánst. És úgy is lesz, mert úgy is kell lenni, hogy az I-ső Fe-
rencz József dicső felséges név felírva léssen a magyarhoni
protestáns egyház évkönyveiben; írva eltörölhetlen betűkkel,
vajha módunk vólna benne, felírni azt azokban tündöklő csillag
betűkkel! de fel lesz írva minden protestánsok szívtábláira is,
firól-fira, nemzedékről-nemzedékre.

Azonban miután miniszter ur ő excellentiája, arra méltóz-

tatott minket felhívni, hogy e törvényjavaslatra nézve, tartóz-
kodatlan nyíltsággal jelentsük ki véleményeinket és hitrokona-
ink előttünk ismeretes nézeteit; miután én úgy érzem, hogy
vétkezném ő excellentiája ellen, ha az épen tárgyalt két tör-
vényzikkre is, nem egész nyíltsággal adnám elő nézeteimet és
ugyanakkor vétkezném saját lelkem ellen, sőt vétkezném Isten
ellen is, ki előtt — mikép ezt nem lehet nem ismételnem — én
bizonyára nemsoká megállandó vagyok, kötelesnek ismerem
magamat, kimondani itt is teljes őszinteséggel, mit igaznak
lenni hiszek.

Kimondom tehát azon nézetemet, miszerint a szóalatti
két törvényzikk, úgy a mint áll, a helyett, hogy az egész pro-
testáns egyházat megörvendeztetné s nyugtatná, az emberi
gyarlóságból folyólag könnyen egyrésztől gyanúsításra szol-
gálhatna azok irányában, kikre itt a legfelsőbb kegyelem egye-
nest és kirekesztőleg áradandónak nyilvánítatik; másrésztől
pedig általános aggodalomra szolgáltatathatna okot az egyház —
föltő kincs gyanánt őrzött autonómiaja irányában, mely mint a
protestáns egyház életfeltétele, semmi anyagi haszonért, elő-
nyért, bármi részben is fel nem áldoztathatik. Hogy tehát fel-
séges urunknak meghálálhatlan kegyelme az összes protestáns
egyháznak szerezzen lelki örömet, nyugtatást: úgy óhajtom én
e törvényt szerkeszteni, hogy ama kegyelem ne csak bizonyos
egyénekre, hivatalnokokra, hanem az összes egyházra áradjon,
s mint ilyen mutattassék fel. És miután felséges urunk kegyel-
mének kiapadhatlan kutforrása így meg nyílt előttünk és irá-
nyunkban, nem kétkedem én a felől, hogy ő felsége atyailag
fejedelmi szíve előtt nem léssen kedvetlen, sőt inkább kedvet
talánd, ha a magas minisztérium úgy szerkesztendi e tör-
vényt, hogy a most, csak bizonyos hivataloskodó egyénekre
szorított kegyelem, az összes egyházra irányozottnak és kiter-
jesztendőnek jelöltessék ki. Igen, ha úgy lesz szerkesztve a
törvény, hogy az összes egyházra ruházatik a meghálálhatlan
legmagasb kegyelemtény, oly kötelező intézkedés mellett, hogy
mindenesetre és legelőször is ő felsége által kijelölt hivatalno-
koknak e legkegyelmesebb akarattal őszhangzó czélszerű és
tisztos ellátatása biztosítottván, ezenfelül a legmagasb kegyel-
lem-adományok többi része — mindenkor az ő felsége ál-
tal megerősítendő intézkedés útján és évenként felmutatandó
beszámolás mellett — fordítottassék az egyház által mindenkor
rokon természetű kegyes és szentcélokra; fordítottassék neve-
zetesen a protestáns egyházi rend szegény özvegyeinek és ár-
váinak gyámolítására; fordítottassék magoknak a csekély jöve-
delmü és gyakran inséggel küzdő egyházi szolgálóknak — kivált
az időnként rendkívüli csapásoktól látogatottaknak — felsegél-
lésére; fordítottassék általában arra, hogy minden evangelicus
egyházi szolgálóknak, mint a kik kivétel nélkül a legfelsőbb
államszolgálat több ágának teljesítésére és pedig nem-
csak időt és munkát, de többször költséget is igénylő telje-
sítésére köteleztetnek: legalább ezen költségeket fedező s
viszszatérítő felsegélésére. És itt nem lehet nekem eltitkolnom
azon óhajtasomat, vajha mindezen egyházi szolgálóknak anyagi
sorsa, a lehetőségig mielőbb jobbitva inkább biztosított lenne;
mely óhajtasomnak teljesülését, miután most felséges urunk
kegyelmének kutforrása irányunkban megnyílt, én reményleni
is semmit sem kétkedem. Mely óhajtasomat azonban távolról
sem kívánom úgy érteni, mintha azt akarnám, hogy az evange-
licus lelkipásztorok egészben az álladalom által fizettétvén,
egészben elszakasztassék közöttük és hallgatóik között az ezek
általi díjjaztatásnak köteleke. Nem, sőt inkább protestáns pa-

pokra nézve, épen a protestáns elvek épségben maradása végett, mulhatlanul fentartandónak kívánom ama köteléket, amaz apostoli szabály szerint, hogy a kik szent dolgokban munkálkodnak, a szent helyből éljenek, amaz apostoli mondat szerint is I. Kór. IX. 7. 15. Ha mi néktek lelkieket vetettünk, nagy dolog-é? ha mi a ti testi marháitokat aratjuk? Fentartani óhajtom ezt, hogy e kötelék által is minél inkább hallgatóihoz legyen fűzve a lelkipásztor, azoknak sorsával összekötve legyen az ő sorsa; hogy áldásnak tartsa ő magára nézve is, ha Isten amazokra a természetben áldást ad s ezért amazokkal együtt, szívének teljességéből mondjon hálát; sírjon pedig velök együtt, ha — és midőn amazok, csapások által siralomra hivatnak. — Igen, mert a protestantismus csak addig állhat fen, míg lelki pásztorai elkülönzött renddé nem válván, nem csupán e rendnek elkülönzött érdekében működendek, de hallgatóikkal egy testet tévén, az összes érdeket gyámolítandják. Óhajtásom tehát csak oda megyen ki, hogy minden evangelicus egyházi szolgálók is, mint a kik nemcsak vallástaniokul és ároni minőségben tartják s emelik az uralkodó Mózesek felemelt kezeit, de egyenest is és polgári ügyekben is több tekintetben szolgáltatásokat tesznek az államnak, legalább tisztos elélhetésig biztosítva s inségtől és nyommasztó szükségétől megmentve forgóldhassanak szolgálataikban.

A 136-ik §-ra nézve, hiszem ugyan én, hogy legtehetősebb egyházaink örömet fogják ajánlani, hogy legyen mindig egyik papjok a superintendens s annak lakházat ajánlanak, felajánlják talán azt is, hogy egy pappal többet tartanak, vagy legalább, hogy káplánok tartására segélyt nyujtanak; de kötelezőleg ezt kívánni tőlök nem lehet.

Igaz az is, hogy törvény nélkül is már a jelen időben nem úgy mint hajdan, bizony a superintendens még a predicálást is csak igen ritkán teheti, mint fájdalom, régóta velem is történik. De azért mily jól esik a népnek, ha hozzája járulhat, szolgálatával élhet, úgy ő reá nézve is sokkal szívnyugtatóbb, ha ottan-ottan teheti a pásztorális kötelességeket. Egyébként is Oberpfarrer miközöttünk elvsértés nélkül nem létezhetik. — Oberpfarrer akaratlan nyelvbötlésből is könnyen mondathatik Hohepfarrernek; ez hamar átmehet Hohe priesterré; ez könnyen felkaroltathatik; itt vége aztán a protestáns elvnek. Igen lehet erster, eltester pfarrer a superintendens. (I. Péter V. 1.). Maradjon tehát ő a lelkészek egyike, de hogy megszorodott szolgálatait az összes egyházra nézve teljesíthesse, intézkedve s egyetértve gyülekezeteivel gondoskodják segédekről.

Továbbá kívánja, hogy a superintendensre vonatkozólag a kötelességek és a teendők átalánosságban és részletességben vétesenek fel és soroltassanak el a törvényekben.

S z e r e m l e y. Az eddig mondottakban megnyugoszik.

P á l f f y. Nem óhajtja azon tételt, hogy a hány pap, anynyi vótum. Akárhány papja van, egy a gyülekezet.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Különfélék.

Debreczeni ev. ref. főgymnasiumunk ügyében folyó évi márcz. 15-én 10,552. szám alatt a vallás- és közoktatási miniszter, a tiszántuli egyházkerület püspökéhez következő leiratot intézett: „A debreczeni ev. ref. főgymnasium IV.,

V., VI., VII. és VI.I. osztályában a tanulók létszáma 3 év óta meghaladja a 60-at. Felkérem ennél fogva a középiskolai törvény 17. §-a alapján Nagyságodat, sziveskedjék a nevezett tanintézet pártfogóságát felhívni, hogy a törvény követelményeinek eleget teendő, a jövő tanévre az említett osztályokhoz párhuzamos osztályok felállításáról gondoskodjék. Megkeresem egyszersmind Nagyságodat, hogy felhívása eredményéről engem mielőbb értesíteni méltóztassék.“

Viszonyilatkozat. A m.-szigeti főgymnasium igazgatója e lapok 12. számában — tehát nyomtatásban — nyilatkozik, hogy mult évi Értesítőjüket e püspöki hivatalhoz beküldötte; hozzá tévén: hogy ha ezek a közoktatási miniszterhez még ez évi febr. 26-ig sem jutottak volna el, ennek nem ő az oka. Igaza van; kérdéses Értesítők tőle — elvégre mult évi decz. 23-án ide beküldettek; melyek az ezekre várt többi gymnasium Értesítőivel egyben innen azonnal a nevezett miniszterhez föl is terjesztettek. Ezt az igazgatóság megnyugtatósául s bizonyításul egyszersmind arranézve is, hogy az ok itt sem kereshető.*) Debreczen, 1886. márcz. 20. A püspöki hivatal.

Lelkészelölések. A beregi egyházmegyébe kebelezett csonkapapi és gelénesi ev. ref. egyházakban megürült lelkészi állomásokra a jelölés e hó 22-én Beregszászban ejtetett meg. Csonkapapiba 14 pályázó közül kijelöltek: Varga József macsolai, Batta Ferdinánd nagybégányi, Kölesey Zsigmond csetfalvai, Bereczky József bilkei lelkészek s Juhász Kálmán beregszászi segédlelkész. Gelénesbe pedig 13 pályázó közzül: Miklóssy József gecsei, Hézsér Gyula m.-jánosi, Batta Ferdinánd nagybégányi, Bereczky József bilkei rendes, Juhász Kálmán beregszászi segédlelkészek. — A gyomai lelkészi hivatalra kijelöltek: 1. Kálmán Farkas gyüdi. 2. Nagy Sándor váncsodi. 3. Vitéz Lajos losonci. 4. Nyeste István homorogi. 5. Pazar István iskei lelkész. A választás f. év ápril 11-én lesz.

Tíz éves találkozás. Tisztelettel emlékeztetem mindazon jó barátaimat és volt tanuló társaimat, kik a hittanszaki tanfolyamot, velem együtt, a debreczeni ref. főiskolában, az 1876-ik év junius havában végezték, azon irásba is foglalt határozatunkra, hogy az 1886-ik év husvét utáni első vasárnapján — tehát a naptár szerint folyó évi május hó 2-ikán — Debreczenben találkozni fogunk. Kérem egyszersmind mindnyájokat, hogy hol- és minő állapotban létökről, — eljövetele szándékokról — vagy az ezt netalán gátló akadályokról, e sorok olvasása után, engemet (Tépe, Biharmegye, u. p. Derecske) értesíteni sziveskedjenek. Baráti szeretettel Tépén, 1886. márcz. 18. Szele György, ev. ref. lelkész.

Hálás köszönet s megnyugtató. Főtiszteletű Révész Bálint püspök ur az árviz által elpusztított sályii ev. ref. egyház és belhivatalnokai érdekében hozzá intézett előterjesztésem folytán, kegyeskedett meleg részvételével felhívni az egyházkerület tisztelt egyházközségeit, lelkészeit és tanítóit, a rombadült egyház és annak súlyosan károsult lelkésze s tanítója felsegélésére. A buzgó szívből fakadt felhi-

*) Különben különös védekezésnek tűnik fel előttünk, az igazgatóság részéről, hogy deczember 23-án, tehát egy félévvel az iskolai év berekesztése után készen volt már az értesítő. Szerk.

vásra, — magának a főtiszteletű urnak a magyar ref. segélyegylet pénztárából utalványozott 100 frt segélyét s külön személyes adományát csakhamar oly hálára kötelező mérvben követték az egyházkerület minden részéből adományokkal hozzám fordult jótévkök, hogy már f. márczius 12-ik napjáig 453 frt 19 krt adhattam át az előjáróknak az egyház és annak tagjai részére, 290 frt 86 krt a lelkész és 213 frt 91 krt a tanító gyámolítására. És az adományok azóta is folyvást gyűlnek. Midőn e valóban keresztyéni részvétért, ez áldozatos jótéteményekért, ugy a magam, mint a felsegéltek nevében hálás köszönetemet itten nyilvánosan kifejezni tovább halaszthatlan kötelességemnek tartottam; egyszersmind a közös megnyugtató végett, azt is tisztelnem tartottam, hogy ezennel kijelentsem, miszerint az egyes gyülekezetekből hozzám érkezett minden kísérő levél és utalványszelvény tartalmának — egyházkerületünk e becses lapjában közzétételére a felsegéllett egyházat és belhivatalnokait felszólítottam. Kiss Áron, szatmári ev. ref. esperes.*)

Gyászhir. Debreczen városának legközelebb nagy halottja volt. A köztiszteletben, becsülésben és szeretetben állott hű lelkipásztor, nagyváradai prépost-kanonok: H u z l y K á r o l y halt meg. Közös volt a fájdalom minden felekezeti különbség nélkül, mert a bódogult a keresztyénséget mint szeretet vallását fogta fel és követte annak elveit a gyakorlati életben; hiven, odaadással és példányszerűleg. Jótékonyágának és szeretetének bódogító melegségét, ev. ref. egyházunk és főiskolánk is több alkalommal érezvén, felemelkedett nemes gondolkozásaért és tetteiért köztiszteletben tartván: mi is letesszük az elismerés gyászkoszoruját az igazi keresztyéni lelkipásztor és hű emberbarát már tölünk elzárt koporsójára. A béke angyala örködjék sirhalma felett! Temetése e hó 24-én délelőtt folyt le a róm. kath. egyház szertartása szerint, Debreczen város lakosságának egyetemes részvéte mellett.

Értesítés. Hörk József eperjesi ev. ker. hittanár következő műveiből, u. m.: 1. Katechetika, vagyis Vallástanítástan. Kiadta a Franklin-Társulat. Budapest, 1880. Ára 60 kr. 2. A hű lelkipásztor jelleme, melynek egész tiszta jövedelme „a prot. árvaház“ alaptökéje gyarapítására fordítottatik. Kiadta a szerző. Budapest, 1880. Ára 30 kr. 3. Liturgia vagyis az istenitisztelet elmélete. (Egyházi szertartástan.) Kiadta a szerző. Eperjes, 1882. Ára 2 frt 50 kr. 4. A művészet befolyása a társaséletre, melynek egész tiszta jövedelme „A magyarságot és népnevelést Sárosmegyében terjesztő egyesület“ céljaira fordítottatik. Kiadta a szerző. Eperjes, 1883. Ára 25 kr. 5. A sáros-zempléni ev. esperesség története. (Monographia). Kiadta a sáros-zempléni ev. esperesség. Kassa, 1885. Ára 1 frt 50 kr. 6. Emléklap az eperjesi ev. templom és az eperjesi ev. ker. collegium visszaszerzésének 100 éves örömmünnepe alkalmából. Kiadta a szerző. Kassa, 1885. Ára 50 kr. 7. A nőről s a nő hármass hivatásáról. Kiadta a szerző. Kassa, 1886. Ára 30 kr: egy gyűjteményt

*) Már beérkezett a kimutatás, közölni fogjuk. Szerk.

alkotott, melynek ára (bár benne az 1., 2., 4. és 5. szám alatti, teljes áraban számított) 5 frt 95 kr helyett csak 4 frt. A gyűjtemény kapható: Hörk Józsefnél Eperjesen.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A dunántuli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájában betöltendő három tanszékre pályázat hirdettetik.

a) Negyedik theologiai tanszékre, melylyel a bibliai bevezetés heti 3 órán, egyházjog heti 4 órán, a gyakorlati theologia (homiletika, liturgia, cura pastoralis, katechetika stb.) heti 3—4 órán való előadása, ugyane szaktól 1—2 órai special collegium tartása s a praeparandiában 2 órai vallásitanítás van összekötve. Évi fizetés 1200 frt, melyből 300 frt lakbér.

b) Gymnasiumi vallástanári tanszékre. A tanár feladata vallásitanítás a gymnasium minden osztályában 18-tól 20-ig terjedhető heti óraszámmal. Évi fizetés 1000 frt, melyből 200 frt lakbér.

c) Latin és görögnyelv tanszékére a gymnasium V. és VI. osztályában. Össze van kötve e tanszékkel a magyarnyelv tanítása is a gymnasium alsóbb osztályaiban. Tanóraszám 20—21. Évi fizetés 1000 frt, melyből 200 frt lakbér.

Az a) és b) alatt megnevezett tanszékekre pályázók lelkészi, a c) alattira pályázók pedig tanári oklevéllel tartoznak igazolni képességüket. Ezenkívül kérvényökhöz melléklendők: a) keresztlevel, b) erkölcsi bizonyítvány azon időtől, midőn az iskolai tanfolyamot bevégezték, c) szolgálati bizonyítvány, d) orvosi bizonyítvány a testi épség igazolására.

A megválasztott tanárok egy év elteltével állandósíttatnak; széküket szaktudományukra vonatkozó értekezéssel tartoznak elfoglalni s a tanári nyug- és gyámintézetnek jogos és kötelezett tagjai leendenek.

A kellőleg fölszerelt pályázati kérvények folyó évi május 20-ig főtiszt. Pap Gábor püspök urhoz küldendők Rév-Komáromba.

Kocs, 1886. márcz. 24.

László József,
főisk. egyh. gondnok.